

The Unspoken Prayer: Insights on Tehillim (Chapter 65-Part III)

Dedicated by Suri Reiner in loving memory of her mother Henna Rochel bas Binyamin Chaim and her grandmothers, Fayga bas Yaakov HaLevi and Frayda bas Shmuel

Rabbi Shmuel Silber

1. תהילים פרק סה פסוק א

א לְמַנְצֵחַ מִזְמֹר לְדִין שִׁיר: בָּלְעָד דָּמְלָה תְּהִלָּה אֱלֹהִים בָּצְיָוֹן וְלָבֶן יְשֻׁלָּם-נְדָר: ג שָׁמַע תְּפִלָּה עֲדֵיךְ
כָּל-בְּשָׂר יִבָּאוּ: ד דְּבָרַי עֲזֹנָת גָּבְרוֹ מִנִּי פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה חֲכָרָם: ה אָשָׁרִי | תְּבָחר וְתִקְרֵב יְשַׁכֵּן חֶצְרִיךְ
גְּשִׁבְעָה בְּטוּב בִּיתְךָ קָדֵשׁ הַיכָּלֶב: וְנוֹרָאות | בָּצְדָק תְּעִנְנוּ אֱלֹהִי יְשַׁעַנוּ מִבְטָח כָּל-קָצְוִי-אָרֶץ וַיִּם
רְחָקִים: ז מַכְיַין הָרִים בְּכָחוֹ נָאָר בְּגַבְיוֹרָה: ח מִשְׁבְּחָה שָׁאוֹן יְמִים שָׁאוֹן גָּלִילָם וְהַמּוֹן לְאַמִּים: ט וַיִּרְאָי |
יְשִׁיבָה קָצָות מִאּוֹתָתָךְ מַזְאַיְ-בָּקָר וְעַרְבָּתָךְ תְּרִינִין: יְפָקַדָת הָאָרֶץ | וְתִשְׁקַחַת רְבָת תְּעוּשָׂוָה פָּלָג אֱלֹהִים
מְלָא מִים פְּכִין דְּגָנָם פִּידָנָן תְּכִינָה: יְאַתְּלָמִיה בָּרוּה נְחַת גְּדוּדָה בְּרַכְבִּיכִים תְּמִגְנָנָה צְמַתָּה תְּכִרְבָּה:
יְבָעַטרָת שְׁנַת טְוַבְתָךְ וּמַעְגָּלִיךְ יְרַעְפּוּן דְּשָׁן: יְגִירַעַפּוּ נְאֹות מְדָבָר וְגִיל גְּבֻעוֹת תְּחַגְּרָנָה: יְד לְבָשָׁוֹ
כָּרִים | הַצָּאן וְעַמְקִים יְעַטְפּוּ-בָר יְתַרְוּעַו אַפְ-יִשְׁרָאֵל:

1. For the conductor, a psalm of David, a song. 2. Silence is praise to You, God in Zion, and to You a vow is paid. 3. You, Who hearken to prayer, to You all flesh shall come. 4. Words of iniquities have overcome me; as for our transgressions, You shall atone for them. 5. Praiseworthy is he whom You choose and draw near to dwell in Your courts; let us be sated with the goodness of Your house, the sanctity of Your Temple. 6. With awesome deeds, through Your charity You shall answer us, God of our salvation, the trust of all the distant ends of the earth and the sea. 7. Who sets mountains with His strength, Who is girded with might. 8. Who humbles the roaring of the seas, the roaring of their waves, and the multitude of kingdoms. 9. And the dwellers of the ends fear Your signs; with the emergence of morning and evening, You cause them to sing praises. 10. You remember the earth and water it; You enrich it greatly with the stream of God which is full of water; You prepare their corn for so do You prepare it. 11. To sate its furrows, to afford pleasure to its troops; with raindrops You dissolve it, You bless its plants. 12. You crowned a year of Your goodness, and Your paths drip with fatness. 13. They drip upon the dwellings of the desert, and hills gird themselves with joy. 14. Meadows are clothed with flocks, and valleys are enwrapped with corn; they shout for joy, they sing.

2.aben עוזרא תהילים פרק סה פסוק ג

(ג) שומע – כי בית המקדש בית תפלה נקרא לכל העמים כאשר הזכר שלמה בתפלתו על כן יבואו כלبشر עדיך עד מקוםך:

3. מאור ושם דברים פרשת נצבים

על פי מה שמצוינו בשם האר"י ז"ל על פסוק (תהלים סה ב – ג) לך דםיה תהילה שמע תפלה עדיך כל בשר יבוא; ופירושו, כי הנה ידוע לכל עובד ה', שאילו פינו מלא שירה כים וכור' אין אלו מספיקין להודות וכור' על אחת מאלפי אלפי אלפים וכור' מהתובות שענשו בכל עיטה. גם מי יתנה תקף תהילותיו, שאפילו משורת עליון אשר יש להם כמה ראיין ... אין מספיקין לומר קצר מתחילהותיו. ועicker עבדות ה' ותחילהו הוא כלב, שיוטר ויוטר מהם שהפה יכול לדבר – הלב יכול לחשוב, וזה יודע מה חשובות אדם. אמן מה צריך לסדר שבחים ותחילה בפה דוקא הוא, למען יוכל ללמד הבאים אחרינו הבאים לעבד את ה'; שאם לא היו מחפליין ומשבחין לה' אלא לב – לא יהיה ניכר עבדות כזה לוולטו שיוכל ללמד ממוני, על כן מן הצורך למדוד ולהתפלל בפה, בכדי שייקחו מוסר הבאים לשמעו, בשמעם דברים יוצאים מן הלב בגודל אהבת ה' ויראתו – כן יעשו גם הם. וזהו פירוש לך דומיה תהילה פירוש, עicker תהלה הוא בדומיה ובמחשבה, שומע תפילה פירוש, מה שהתפילה נשמעת מפי עבידי השם בני ישראל הוא למען עדיך כלبشر יבואו – לעבדך באמת שהיא להם ממה למדוד עבדות השם.

Rav Kalonymos Kalman haLevi Epstein was born in Cracow in 1751. Rav Kalonymos was a disciple of R. Elimelech of Lizensk, the Seer of Lublin, and other great Chassidic leaders. He died in 1823 / 5583.

4. שמות פרק יח

א וַיְשִׁלֵּם יְתָרֹו כֹּהן מֶדְין חֹתֶן מֹשֶׁה אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וְלִיְשָׂרָאֵל עַפְנוּ כִּי־הוֹצִיא יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: בּ וַיַּקְרֵב יְתָרֹו חֹתֶן מֹשֶׁה אֶת־צְפָרָה אֲשֶׁת מֹשֶׁה אֶחָר שְׁלוֹחָה: גּ וְאַתָּה שְׁנִי בְּנֵיהֶךָ אֲשֶׁר שְׁמָם הַאֲחֶר גָּרְשָׁם כִּי אָמַר גָּרְגָּר הָיִיתִ בָּאָרֶץ נִכְרֵיתָה: דּ וְשֵׁם הַאֲחֶר אֱלִיעֶזֶר כִּי־אֱלֹהִי אָבִי בְּעֹזֶר וַיַּצְלְנִי מִתְּרַבְּ פְּרָעָה:

1. Now Moses' father in law, Jethro, the chieftain of Midian, heard all that God had done for Moses and for Israel, His people that the Lord had taken Israel out of Egypt. 2. So Moses' father in law, Jethro, took Zipporah, Moses' wife, after she had been sent away, 3. and her two sons, one of whom was named Gershom, because he said, "I was a stranger in a foreign land," 4. and one who was named Eliezer, because [Moses said,] "The God of my father came to my aid and rescued me from Pharaoh's sword."

5. מכילתא דרבנן שמעון בר יוחאי פרק יח פסוק ב

(ב) וַיַּקְרֵב יְתָרֹו חֹתֶן מֹשֶׁה אֲשֶׁת מֹשֶׁה אֶחָר שְׁלוֹחָה ר' יְהוֹשֻׁעַ אָמַר אֶחָר שְׁפָטָרָה בְּדָבָר ר' אֱלִיעֶזֶר הַמּוֹדָעִי אָמַר אֶחָר שְׁפָטָרָה בְּאֶ�ֶת נָאָמֵר כִּאן אֶחָר שְׁלוֹחָה וְנָאָמֵר לְהַלֵּן וְכַתֵּב לְהַסְּפָר כָּרִיתּוֹת וְנָתַן בְּיַדָּה וְשִׁילָּחָה מִבֵּיתוּ (דְבָר' כְּד' א) מֵה שִׁילָּוחָה אָמָר לְהַלֵּן גַּת אֶפְ שִׁילָּוחָה אָמָר כִּאן גַּט אִימָתִי שִׁלָּחָה בְּשָׁעָה שָׁאָמֵר לוֹ הַמָּקוֹם לְמֹשֶׁה לְכָךְ וְהַזִּיאָה אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם לְקֹחַ אֶת אַשְׁתוֹ וְאֶת בְּנֵיו וְהַרְכִּיבָם עַל הַחֲמָר אָמֵר לוֹ הַמָּקוֹם לְאַהֲרֹן צָא לְקַרְאָת אֶחָיךְ הַמְּדִבְרָה יֵצֵא לְקַרְאָתוֹ הַתְּחִילָה מִגְפְּפָו וּמִנְשָׁקָו. אָמֵר לוֹ מֹשֶׁה אֲחֵי הַיּוֹנָן הָיָת כָּל הַשָּׁנִים הַלְלוּוּ. אָמֵר לוֹ בְּמִדְיָן. אָמֵר לוֹ מֵה טִיב אָלוּ בְּנֵי אָדָם שָׁעַמְךָ אָמֵר לוֹ אַשְׁתִּי וּבְנֵי הָנָן. לְהִיכְן אַתָּה מוֹלִיכָן. אָמֵר לוֹ לְמִצְרָיִם. אָמֵר לוֹ עַל הַרְאָשׁוֹנוֹת אָנוּ מִצְטָעָרִין עֲכַשְׂיוֹ אֲתָה מַבְיאֵנוּ אֶת הַאֲחָרוֹנִים. מִיד אָמֵר לְהַחֲזִיר לְבֵית אָבִיךָ. מִיד נָטַלה אֶת בְּנֵיהֶךָ וְחַזְרָה לְהַבֵּית אַבְיהֶךָ לְכָךְ נָאָמֵר אֶחָר שְׁלוֹחָה וְאֶת שְׁנִי בְּנֵיהֶךָ.

6. מלבי"ם שמות פרשת יתרו פרק יח פסוק ב

וַיַּקְרֵב יְתָרֹו ... אֶחָר שְׁלוֹחָה. הָגָם שְׁשָׁלָחָ אֹתוֹתָה וְנִפְרַד מִמְּנָה לֹא חָשׁ לָזֶה, כִּי לֹא עָשָׂה זֶה בְּעַבוּר שְׁמָאֵס בָּה, כִּי הִיא עֲדִינָה אֲשֶׁת מֹשֶׁה גַּם אֶחָר שְׁלוֹחָה, כִּי לֹא נִפְרַד מִמְּנָה רַק לְפִי שָׁעָה עַד יִפְקֹוד ה' עָמוֹ ...

7. תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קטו עמוד א

כתנא: +שמות ייח+ וַיִּשְׁמַע יְתָרֹו כֹּהן מֶדְין – מה שמוועה שמע וּבָא וּנְתָגִיר? ר' יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: מִלְחָמָת עַמְּלֵק שָׁמַע ... ר"א המודעוי אומר: מִתְּנַתֵּר תּוֹרָה שָׁמַע [ובא], שְׁכַנְתָּנָה תּוֹרָה לִיְשָׂרָאֵל הִיא קָולוּ הַוּלָּךְ מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סּוּפוּ ... ר"א אומר: קְרִיעַת יִם סּוּף שָׁמַע וּבָא ...

8. כל יקר שמות פרק יח פסוק א

א. (א) וַיִּשְׁמַע יְתָרֹו כֹּהן מֶדְין חֹתֶן מֹשֶׁה וְגוּ... לְכָוֹרָה נָרָא שִׁיתְרָו שְׁמַע הַכְּל... אֶקְשִׁיעַקְרָב מְחַלְקָתָם אִיזוּ שְׁמוּעָה גְּרָמָה לוּ לְבָוא עִם אַשְׁתוֹ וּבְנֵיו שֶׁל מֹשֶׁה ... וּכְאַיְלָוּ אָמַר לְפִי שְׁמוּעָה אֵיזָה חִידּוּשׁ שְׁחַכְרִיוּ לְבָוא עַל כֵּן בָּא וַיַּקְרֵב עִמוֹּת צְפָרָה אֲשֶׁת מֹשֶׁה, וּקְשָׁה לְהַם מֵה שְׁמוּעָה שָׁמַע שְׁגָרָמָה לוּ לְבָוא עִם אַשְׁתוֹ מֹשֶׁה וּבְנֵיו:

ב. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר מִלְחָמָת עַמְּלֵק שָׁמַע, כִּי אָמַר ה' שְׁיִהְיֶה מִלְחָמָה בְּעַמְּלֵק מִדָּור דָּור וַיַּתְרֹאוּ הִיא דָר בֵּין הַעֲמָלְקִי ... וַחֲשַׁב יְתָרֹו אֶם לֹא אֲחֹזֶר וְאַזּוֹגֶה אֶת בְּתֵי לְמֹשֶׁה אֶם כֵּן כִּשְׁיִהְיֶה מִלְחָמָה בְּעַמְּלֵק יְלַחֵמוּ גַּם בֵּינוֹ, עַל כֵּן בָּא עִם אַשְׁתוֹ לְחֹזֶר וְלִזְוֹגֶה אֶלְיוֹ אֶחָר שְׁלוֹחָה, כִּי אָמַר שִׁיעַשׁוּ חֶסֶד עִמוֹּ בְּעַבוּר חַתָּנוּ מֹשֶׁה וּבְנֵיו כִּי הַבְּנִים בְּנֵיו וּבְנֵי:

ג. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַמּוֹדָעִי אָמַר מִתְּ�נַתֵּר תּוֹרָה שָׁמַע וּבָא, שְׁנָאָמֵר שֵׁם אֶל תָּגַשׁוּ אֶל אַשָּׁה, וַחֲשַׁב יְתָרֹו לְדָרֹושׁ

אותו כל וחומר אשר דרש דרש משה, ומה ישראל שלפי שעה קיבלו את התורה פרשו מן האשה כל שכן משה שהשכינה מדברת עמו כל שעה שהיא פירוש מאשתו מכל וכל ולא ישלח עוד אחריה, על כן בא יתרו והביא למשה את אשתו כדי שתדרור אצלו כתפארת אדם לשבת בית (ישעה מד יג) כדת משה וישראל:

ד. רבי אליעזר אומר קריית ים סוף שמע ובא, כי הוא סובר שימושה שלחה בget פטורין ... וחוז"ל אמרו (סנהדרין כב א) קשה לזוגם בקריית ים סוף, וזה בזיווג שני, וככפי הנראה שזיווג שני זה הינו המחויר גירושתו, לפי שפירוד וזיווג זה דומה לפירוד וזיווג של מי הים, כי מתחילה היו המים מחוברים חיבור טבעי וככאשר עבר עליהם רוח קנאת ה' ליתן ריחון בין הדבקים מזא' קשה לחברם, ואף על פי כן ראה כי כאשר רצה ה' בחיבורם שנית עלה זיווגם יפה, כך חשב יתרו שכמים הפנים בכך לב האדם לאדם. והנה ראה יתרו שאחר שלוחה שפטורה משא בget נחבטל הזיווג וחיבור הטבעי כי איש לוקחה זאת, וחשב שמעטה אי אפשר שיתהכרו יחד לדור באהבה וריעות בראשונה, וככאשר שמע ענין קריית ים סוף שאחר פירודם שבו לאיתנם כאילו לא נפרדו מעולם, אז ראה שיש תקוה אל הזיווג השני שזיווגו יעללה יפה, כמו שבקריית ים סוף אפשרי לזוגם, על כן לקח את צפורה בתו ובא וכו', וזה פירוש יקר:

Rabbi Shlomo Ephraim ben Aaron Luntschitz was born in Luntschitz, Poland c. 1540. From 1604 he was assistant Rabbi to R. Judah Loew (Maharal) in Prague and was Rosh Yeshiva, and eventually succeeded Maharal (after his death) as Rabbi of Prague in 1609. He died in 1619.

9. כל יקר שמות פרשת יתרו פרק יח פסוק ב

(ב) ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה. ודאי לא בחנם פירש הכתוב שם אשתו ושמות בניו, וזה כי אמר לו יתרו צא בגין אשתו צפורה כי צפורה נודדת מן קנה בן איש נודד מקומו, ובא להזכיר צער אשתו כל זמן חייתה נודדת מביתה, ואם לא בגיןה כי אולי אין האדם מרגיש כל כך בצער אשתו צא בגין בנק גרשם על שם כי גר היה בארץ נכירה, ובא להזכיר צער בניים שאיןם מסובים על שולחן אביהם כי גרים מה ואמיר לו אתה ידעת את נפש הגר כי גר היה גם אתה, ואם לא בגין צא בגין בנק אליעזר שנקרה על שם כי אלה אבי בעורי, ושמו כשם רבבו ודומה כאילו אתה מקבל פני השכינה כי שמו בקרבו, על כן הזכיר שמותם כי כך שלח אליו יתרו שייעשה בגין אשתו שהיתה צפורה נודדת מקנה ובמעבר צער זה שסבלה ראוי לכבדה ולצאת כנגדה, וכן בעבור בנו שהוא גר בארץ נכירה, וכן בעבור שם אליעזר כי בזה דומה כאילו יצא לקראת האלים. ומה שאמר ושם האחד אליעזר ואמרו חז"ל (ילקוט רמז רסח) שאמר הקדוש ברוך הוא לעתיד ידרוש אליעזר פרה בת שתיים עגלת בת שנתי, יתבאר בעוז ה' בפרשת חותק (במדבר יט ב):

10. ברכות השחר

ברוך אתה יי' אלֵהינו מלך העולם, שעשה לי כל צרכי.